

1) անայ ծովուն վրայ նոր տեղեկութիւն :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ աս հռչակաւոր ու մեզի սիրելի ծովուն վրայ պէտք եղած տեղեկութիւնները ուրիշ ատենի պահելով, հիմա աս միայն պատմենք, որ Շանքուրթուա անունով ուսումնական գաղղիացի մը մօտերս ան կողմերը ճամբորդութիւն ըրեր է, ու աս մէկ երկու տեղեկութիւնները կուտայ մեզի . 1) անայ ծովակը հիւսիսային լայնութեան 38 և 39 աստիճանին տակը կ'իյնայ կ'ըսէ . մակերևոյթը, այսինքն բոլոր ծովուն երեսը, է գրեթէ 2000 բիւր մեթր քառակուսի, և երեսին բարձրութիւնը՝ ովկիանոսի երեսէն գրեթէ 1100 մեթր աւելի գտեր է՝ օգաչափով : Եւ բարձրութիւնը շատ բան է . և անշուշտ ասոր համար է որ ձմեռը այնչափ սաստիկ ցուրտ կ'ըլլայ 1) անայ կողմերը :

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

Սարեա :

ՍԱՐԵԱ ըսուած հողին գլխաւոր նիւթը կրի ածխուտ կամ կրային հողն է . ուստի շատ պտղաբեր հող է . և գրեթէ տեղ չկայ որ չըլլայ, միայն փնտուելու համար աշխատանքէ փախչելու չէ : Դոյնն ու բաղադրութիւնը խիստ շատ տեսակ ըլլալուն՝ ճանչալը շատ դժուար է՝ թէ որ բնալուծական արհեստը չգիտնաս : Ուրիշ տեսակ հողերէ զանազանելու համար գլխաւոր դիտելու յատկութիւնները ասոնք են . ջրի մէջ կը լուծուի ու կը պղպղջայ . քիչ մը ատեն օդի մէջ կենալով՝ փոշի կը դառնայ . թէ որ

թթուութի հետ խառնելու ըլլաս, մանաւանդ բորակային թթուութի հետ կամ բարկ քացախի հետ, կը սկսի եռալ . եռալը անցնելէն ետքը ձգած դիրտը շատ կաշուն չէ, հապափիրուն, ու մէջը չորսէն ինչուան վեց մասը մարնա է : Ենիւթը միայն կ'ըսուի մարնա՝ որ աս յատկութիւններու բոլորն ալ ունի . վասն զի նիւթեր ալ կան որ աս յատկութիւններու մէկը կամ մէկալը ունին ու մարնա չեն . ինչպէս կրային հողերը թթուութի հետ խառնուելուն պէս կը սկսին եռալ, բայց ոչ ջրի մէջ կը հալին և ոչ ալ եփելով պղպղակ կը հանեն : Վանի մը տեսակ կաւեր ալ ջրի մէջ կը հալին, բայց թթուութի հետ խառնես նէ՝ չեն պղպղջար : Դոյնը ճերմակ, մոխրագոյն, դեղնագոյն, կանաչագոյն, մանուշակագոյն, կարմիր, կապոյտ ու սև կ'ըլլայ . աս տեսակ գոյները ամենեւին մանաւոր տարբերութիւն մը չեն ըներ մարնային պտղաբերութեանը վրայ : 1) Եջը բուսական հողի նիւթ գտնուած մարնան կրակի մէջ դնես նէ՝ կը ճերմկնայ, իսկ երկաթ ու մանկանէզ ունեցողը կը կարմրի կամ կը սևնայ : 1) Եպէտ ամէն տեսակ մարնաներն ալ երկիր պարարտացրնելու համար շատ աղէկ են, բայց աս պտղաբերիչ զօրութիւնը աւելի կ'ունենան երբոր իրենց մէջը ալքալեան աղեր, փոսփորեան թթութիւն, գաճ և ուրիշ նիւթերը շատ ըլլան :

Լայտներ :

ԼԱՔԱԼԻ կամ Լալաքար՝ կ'ըսուին ան նիւթերն որ տոխպ ու կծու համ մը ունին, ու թթուութիւններու հետ խառնուելով աղ կ'ըլլան, իսկ եղի ու ճարպի հետ՝ սապոն : Լըկրագործու-

1 Այսպէս բառը, որ գրեթէ ամէն եւրոպական լեզուներու մէջ մտեր է, Արաբացոց լեզուէն առնուած է, ելգալի, որ տաճկերէն գալէ կ'ըսուի . մեր հին բժշկարաններուն մէջ կալապար կամ կալէպար ըսուած կը գտնենք :